

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

ПОРІВНЯЛЬНО-АНАЛІТИЧНЕ ПРАВО

4/2016

WWW.PAP.IN.UA

**Державний вищий навчальний заклад
«Ужгородський національний університет»
Міністерства освіти і науки України**

**Електронне наукове видання
«Порівняльно-аналітичне право»**

№ 4, 2016

**Ужгородський національний університет
Ужгород 2016**

ББК 72.96.67
УДК 001:34

Порівняльно-аналітичне право – електронне наукове фахове видання юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

- Головний редактор:** **Бисага Юрій Михайлович** – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри конституційного права та порівняльного правознавства юридичного факультету ДВНЗ «УжНУ»
- Заст. гол. редактора:** **Белов Дмитро Миколайович** – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри конституційного права та порівняльного правознавства юридичного факультету ДВНЗ «УжНУ»
- Відповідальний секретар:** **Рогач Олександр Янович** – доктор юридичних наук, професор, перший проректор ДВНЗ «УжНУ»
- Члени редакційної колегії:** **Фазикосх Василь Георгійович** – кандидат юридичних наук, професор, завідувач кафедри цивільного права юридичного факультету ДВНЗ «УжНУ»
Ярема Василь Іванович – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри господарського права юридичного факультету ДВНЗ «УжНУ»
Семерак Олександр Созонович – кандидат юридичних наук, професор, завідувач кафедри кримінального права юридичного факультету ДВНЗ «УжНУ»
Лемак Василь Васильович – доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України, завідувач кафедри теорії та історії держави і права юридичного факультету ДВНЗ «УжНУ»
Лазур Ярослав Володимирович – доктор юридичних наук, професор, декан юридичного факультету ДВНЗ «УжНУ»
Сідак Микола Васильович – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри господарського права юридичного факультету ДВНЗ «УжНУ»
Бель Віктор Васильович – доктор юридичних наук, професор, ректор Карпатського університету ім. А. Волошина
Федоренко Владислав Леонідович – доктор юридичних наук, професор, заступник начальника Навчально-наукового інституту заочного та дистанційного навчання – декан юридичного факультету Національної академії внутрішніх справ
Севрюков Олександр Павлович – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри кримінального та конституційного права Люберецької філії Російського державного соціального університету (м. Люберці, Російська Федерація)
Кубічек Павел – професор, доктор права, кандидат юридичних наук, декан юридичного факультету Університету Коменського в м. Братислава (Словацька Республіка)
Патакійова Марія – професор, доктор права, кандидат юридичних наук, проректор Університету Коменського в м. Братислава (Словацька Республіка)
Марек Карел – професор, доктор права, кандидат юридичних наук, професор кафедри підприємницького права юридичного факультету Університету Масарика в м. Брно (Чеська Республіка)
Гайніш Едіта – доктор права, доктор філософії у сфері права, юридичний факультет Університету Коменського в м. Братислава (Словацька Республіка)
Станіш Пьотр – доктор права, професор, декан факультету права, канонічного права та адміністрації Люблінського католицького університету ім. Івана Павла II (Республіка Польща)
Жежихова Мартина – кандидат юридичних наук, докторант юридичного факультету університету П.Й. Шафарика у м. Кошице (Словацька Республіка)
Білаш Олександр Володимирович – доктор теології, кандидат юридичних наук, доцент, директор НДІ державно-конфесійного права та державно-церковних відносин ДВНЗ «УжНУ»
Ленгер Яна Іванівна – кандидат юридичних наук, доцент кафедри конституційного права та порівняльного правознавства юридичного факультету ДВНЗ «УжНУ»
Ступник Ярослав Валерійович – кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінально-правових дисциплін та міжнародного кримінального права ДВНЗ «УжНУ»
Дрозд Олексій Юрійович – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри адміністративної діяльності Національної академії внутрішніх справ

Видання «Порівняльно-аналітичне право» включено до переліку наукових фахових видань, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук з юридичних дисциплін.

Наказ Міністерства освіти і науки України № 463 від 25 квітня 2013 р.

Рекомендовано до опублікування Вченою радою ДВНЗ «Ужгородський національний університет», протокол № 13 від 8 листопада 2016 року

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА;

ІСТОРІЯ ПОЛІТИЧНИХ І ПРАВОВИХ УЧЕНЬ..... 12

Баран А.В. ПАРЛАМЕНТСЬКИЙ ДОСВІД УКРАЇНЦІВ У ЗАКОНОДАВЧИХ ОРГАНАХ ГАБСБУРЗЬКОЇ МОНАРХІЇ (1848–1918 РР.).....	12
Береза Н.В. КОНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ.....	15
Бостан С.К. ФУНДАМЕНТАЛІЗАЦІЯ ВИЩОЇ ПРАВНИЧОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ	17
Губанова Т.О. ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ПРАКТИЧНОЇ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ ЮРИСТІВ У КОЛЕДЖАХ ЯК ГАЛУЗЕВИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ В УКРАЇНІ.....	21
Дудченко О.С. ПРАВОВІ ЗАСАДИ СТВОРЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ НАРОДНОГО КОМІСАРІАТУ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УСРР НА ПОЧАТКУ 1920-Х РР.....	24
Козаченко В.М. РОЛЬ ПРАВОСВІДОМОСТІ У СТВОРЕННІ КРЕАТИВНИХ ТА ДЕКЛАРАТОРНИХ ПРЕЦЕДЕНТІВ АНГЛІЙСЬКОГО ПРАВА.....	26
Мочерад А.М. ЕФЕКТИВНІСТЬ ІНТЕРПРЕТАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ТЕХНІКО-ТЕХНОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ.....	30
Проців О.Р. ВПЛИВ ПАРТІЇ «STRONNICTWO CHŁOPSKIE» НА ОРГАНІЗАЦІЮ МИСЛИВСТВА ГАЛИЧИНИ КІНЦЯ ХІХ СТ.: ПОЛІТИЧНИЙ АСПЕКТ.....	34
Рябовол Л.Т. СИСТЕМА ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ПРАВОВУ ОСВІТУ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ.....	38
Стефанюк Ю.В. ПРАВОВИЙ СТАТУС ОСОБИ: ПОНЯТТЯ І КЛАСИФІКАЦІЯ.....	42
Ухач В.З., Корман В.Ю. ПІДПІЛЬНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ПАРЛАМЕНТ (УГВР): СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ІСТОРІОГРАФІЯ (ВИБРАНІ АСПЕКТИ).....	45
Харасик Н.О. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ В УСРР ПІД ЧАС НЕПУ (1921–1929 РР.).....	49

РОЗДІЛ 2

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО; МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО..... 52

Багрій О.І. АВТОРИТЕТНІСТЬ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ ЯК ІНДИКАТОР РІВНЯ КОНСТИТУЦІЙНОЇ ПРАВОСВІДОМОСТІ ТА ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ Й ЗАСІБ ЇХ ПІДВИЩЕННЯ.....	52
Радченко О.І. АНУЛЮВАННЯ ГРОМАДЯНСТВА: ЗМІСТ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ	56
Цимбалістий Т.О. ПРАВОВА ПРИРОДА АКТИВ ОРГАНУ КОНСТИТУЦІЙНОЇ ЮСТИЦІЇ.....	59

РОЗДІЛ 3

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО І ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС;

СІМЕЙНЕ ПРАВО; МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО..... 62

Горіславська І.В., Ткачук С. ДО ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ..	62
Дякович М.М. НОТАРІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ТА ОХОРОНА КОРПОРАТИВНИХ ПРАВ ЗАСНОВНИКІВ (УЧАСНИКІВ) ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ: ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ.....	65
Смельянчик С.О. ІНТЕРНЕТ ЯК ЦИВІЛЬНЕ ПРАВОВІДНОШЕННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ДОСТУПУ ДО МЕРЕЖІ.....	68
Жушман М.В. ДО ПИТАННЯ ПРО РОЗМЕЖУВАННЯ ЮРИСДИКЦІЇ СУДІВ ЩОДО ОСКАРЖЕННЯ РІШЕНЬ ДЕРЖАВНИХ РЕЄСТРАТОРІВ.....	72
Зеліско А.В. ПРАВОВИЙ СТАТУС ЗАСНОВНИКІВ (ЧЛЕНІВ) ФЕРМЕРСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА В ЯКОСТІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ ПРИВАТНОГО ПРАВА	75
Зозуляк О.І. ПРОБЛЕМАТИКА ЗАСТОСУВАННЯ ТЕРМІНОЛОГІЇ ПІД ЧАС ДОСЛІДЖЕННЯ НЕПІДПРИЄМНИЦЬКИХ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ.....	79
Коршакова О.М. ХАРАКТЕРИСТИКА ПРАВОВІДНОСИН МІЖ СПІВВЛАСНИКАМИ БАГАТОКВАРТИРНОГО БУДИНКУ ТА НАДАВАЧАМИ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНИХ ПОСЛУГ.....	82
Круглова О.О., Гришин В.А. ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО ПРОТИДІЇ ТА ЗАПОБІГАННЯ ПІРАТСТВУ У СФЕРІ АВТОРСЬКОГО І СУМІЖНИХ ПРАВ В УКРАЇНІ.....	85

Лакей І.А., Чеховська І.В. АЛІМЕНТНЕ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ НА УТРИМАННЯ ДИТИНИ ЯК ВИД СІМЕЙНОГО ПРАВОВІДНОШЕННЯ.....	88
Панченко С.С. СТРОК ЯК ІСТОТНА УМОВА ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОГО ДОГОВОРУ.....	92
Радчук О.П. ДЕЯКІ ПИТАННЯ КОЛІЗІЙНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ШЛЮБНО-СІМЕЙНИХ ВІДНОСИН	95
Розгон О.В. ІНСТИТУТ ПРАВА НАСТАВНИЦТВА В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ.....	99
Саванець Л.М. ПОНЯТТЯ ТОВАРУ НЕНАЛЕЖНОЇ ЯКОСТІ ЗА СПОЖИВЧИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА УКРАЇНИ.....	104
Турченко О.Г., Сурма А.С. ДОГОВОРИ НАДАННЯ ПОСЛУГ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН.....	108
Фурса В.В. ДЕЯКІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЩОДО НАДАННЯ НЕПОВНОЛІТНІЙ ОСОБІ ПОВНОЇ ЦИВІЛЬНОЇ ДІЄЗДАТНОСТІ.....	111
РОЗДІЛ 4	
ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО, ГОСПОДАРСЬКО-ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО.....	114
Канарик Ю.С., Слободянюк К.Л. ОКРЕМІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ МОВИ В ГОСПОДАРСЬКОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ.....	114
Леонтєва Л.В. ПОНЯТТЯ Й ВИДИ ГОСПОДАРСЬКИХ ДОГОВОРІВ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ.....	117
Шевчук О.Р., Ментух Н.Ф. КОРПОРАТИВНИЙ СЕКРЕТАР У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ АКЦІОНЕРНИМ ТОВАРИСТВОМ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ.....	120
РОЗДІЛ 5	
ТРУДОВЕ ПРАВО; ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.....	123
Кравцов Д.М. МАТЕРІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПРАЦІВНИКІВ НА ПІДСТАВІ ТРУДОВОГО ДОГОВОРУ (КОНТРАКТУ).....	123
Трубін М.В., Ковтунович Н.Л. ТЕОРЕТИЧНІ ТА НОРМАТИВНІ АСПЕКТИ РОЗРАХУНКУ ПРОЖИТКОВОГО МІНІМУМУ В УКРАЇНІ.....	127
РОЗДІЛ 6	
ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО; АГРАРНЕ ПРАВО; ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО; ПРИРОДОРЕСУРСНЕ ПРАВО.....	131
Мироненко І.В. ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛОЖЕНЬ ПРО ПРАВО ВОЛОДІННЯ У СФЕРІ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН.....	131
Нежевело В.В. СУЧАСНИЙ СТАН ЧИННОГО МОРАТОРІУ НА ВІДЧУЖЕННЯ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ Й ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО ПРОЛОНГАЦІЇ.....	134
Межевська Л.В., Фат Д.В. ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ПІД ЧАС ВОЄННИХ КОНФЛІКТІВ.....	137
РОЗДІЛ 7	
АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС; ФІНАНСОВЕ ПРАВО; ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО.....	140
Бригінєць О.О. ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ ЯК ОКРЕМОГО ЕЛЕМЕНТУ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ.....	140
Ганзицька Т.С., Нещеретня А.О. ФІНАНСОВІ ПРАВОПОРУШЕННЯ: ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНИЙ АСПЕКТ.....	142
Губанов О.О. СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ АДАПТАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО ЗАКОНОДАВСТВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ У СФЕРІ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ	145
Кондратенко В.М. НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І ЗАКОННИХ ІНТЕРЕСІВ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ.....	148
Косиця О.О. ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИЙ МЕХАНІЗМ СИСТЕМИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ.....	150
Кронівєць Т.М. ПРАВОВІ ЗАСАДИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ	154
Солонар А.В., Солонар О.В. ПИТАННЯ ЗАХИСТУ АВТОРСЬКОГО ПРАВА У СФЕРІ АРХІТЕКТУРИ Й МІСТОБУДУВАННЯ: ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ.....	157

Тригубенко М.В. ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ВКЛЮЧЕННЯ НАУКОВИХ УСТАНОВ ДО ДЕРЖАВНОГО РЕЄСТРУ НАУКОВИХ УСТАНОВ, ЯКИМ НАДАЄТЬСЯ ПІДТРИМКА ДЕРЖАВИ.....	161
Тулінов В.С., Смирнова К.В. МІСЦЕ ТА РОЛЬ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ В ПРОЦЕСІ НАДАННЯ ЮРИДИЧНІЙ ОСОБИ ПРАВОСУБ'ЄКТНОСТІ.....	163
Фелик В.І. ФОРМИ КООРДИНАЦІЇ ПРОФІЛАКТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ.....	166
Филь С.П. ЗАХОДИ ОРГАНІВ ДОХОДІВ І ЗБОРІВ УКРАЇНИ ЩОДО СПРИЯННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ.....	169
Чайка В.В. ЗАХИСТ ПРАВ ПЛАТНИКІВ ПОДАТКІВ ЯК ОРГАНІЧНА СКЛАДОВА СИСТЕМИ ЗАХИСТУ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ.....	172

РОЗДІЛ 8

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНОЛОГІЯ;

КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО.....177

Берш А.Я. ОСНОВАНИЯ И ЦЕЛИ ПРИМЕНЕНИЯ ПРИНУДИТЕЛЬНЫХ МЕР МЕДИЦИНСКОГО ХАРАКТЕРА.....	177
Біленчук П.Д., Шульга О.О. КОНСОЛІДОВАНИЙ ПОРІВНЯЛЬНО-АНАЛІТИЧНИЙ АНАЛІЗ МИСТЕЦТВОЗНАВЧИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В УКРАЇНІ: ПРАВОВЕ І НАУКОВО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.....	180
Боднар І.В., Шеремета О.П. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОЇ ТА КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ ПОЛІТИКИ СТОСОВНО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ВІЙСЬКОВІ ЗЛОЧИНИ, ПОРЯДКУ ТА УМОВ ВИКОНАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПОКАРАНЬ ВІДНОСНО ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ.....	184
Валуйська М.Ю. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ КОНТЕНТ-АНАЛІЗУ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ КРИМІНАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ.....	187
Вечерова Є.М. НОРМАТИВНІСТЬ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА: ПОНЯТТЯ ТА ВІДМЕЖУВАННЯ ВІД ДЕЯКИХ СУМІЖНИХ КАТЕГОРІЙ.....	190
Гуртовенко О.Л. УДОСКОНАЛЕННЯ ТЕРМІНОЛОГІЇ ПРОЕКТУ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ОСНОВНІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КІБЕРБЕЗПЕКИ УКРАЇНИ» № 2126а.....	194
Колінько О.О. ВПЛИВ ПРОЦЕСУ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ТА ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ НА ФОРМУВАННЯ Й РЕАЛІЗАЦІЮ ДЕСТРУКТИВНОЇ ПОВЕДІНКИ, ЩО МАЄ КРИМІНОГЕННИЙ ХАРАКТЕР.....	199
Полігова А.С. ПРАКТИКА ПРИТЯГНЕННЯ ДО КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА СТАТТЕЮ 368-2 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ.....	202
Попович В.П. УМИСНЕ ЗНИЩЕННЯ АБО ПОШКОДЖЕННЯ МАЙНА ЯК ОДНА З ФОРМ ОБ'ЄКТИВНОЇ СТОРОНИ СКЛАДУ ЗЛОЧИНУ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТАТТЕЮ 438 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ.....	205
Сторчак Н.А. СИСТЕМНІ ЗВ'ЯЗКИ ВИДІВ ПОКАРАНЬ.....	208
Турчин Т.В. ОРГАНІЗОВАНА ЗЛОЧИННІСТЬ: КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА, ДЕТЕРМІНАЦІЯ Й ЗАПОБІГАННЯ.....	211
Филь Р.С. СОЦІАЛЬНІ ФАКТОРИ ВСТАНОВЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ПРАВ НА ОБ'ЄКТИ ПРОМИСЛОВОЇ ВЛАСНОСТІ.....	215
Юрченко О.Ю., Касютіна А.Ю. ПРОФЕСІЙНА ВІКТИМІЗАЦІЯ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ.....	218

РОЗДІЛ 9

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА КРИМІНАЛІСТИКА;

СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА; ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ.....221

Білецька Г.А. ВСТАНОВЛЕННЯ ТЯЖКОГО ТІЛЕСНОГО УШКОДЖЕННЯ В ПРАКТИЦІ СУДОВО-МЕДИЧНОГО ЕКСПЕРТА.....	221
Корчева Т.В. ДЕЯКІ ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО СТАТУСУ ОСОБИ, ЩОДО МАЙНА ЯКОЇ ВИРІШУЄТЬСЯ ПИТАННЯ ПРО АРЕШТ, А ТАКОЖ ЇЇ ПРЕДСТАВНИКА В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ.....	224
Мельник Р.В., Гамера В.А., Толочин Д.В. КРИМІНАЛІСТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПЕРЕРОБЛЕНОЇ ТА САМОРОБНОЇ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ.....	227
Мельник Р.В., Гамера В.А., Толочин Д.В. СПЕЦІАЛЬНІ ЗНАННЯ ЩОДО ДОСЛІДЖЕННЯ ОБ'ЄКТІВ, ПЕРЕРОБЛЕНИХ У ВОГНЕПАЛЬНУ ЗБРОЮ.....	230
Мельник Р.В., Гамера В.А., Толочин Д.В. ОСОБЛИВОСТІ МЕХАНІЗМУ УТВОРЕННЯ СЛІДІВ НА ГІЛЬЗАХ ТА СНАРЯДАХ, СТРІЛЯНИХ ІЗ ПЕРЕРОБЛЕНОЇ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ.....	233

Мельник Р.В., Гамера В.А., Толочин Д.В. ПОНЯТТЯ, ВИДИ ТА СПОСОБИ ПЕРЕРОБКИ ОБ'ЄКТІВ У ВОГНЕПАЛЬНУ ЗБРОЮ.....	237
Мельник Р.В., Гамера В.А., Толочин Д.В. ЩОДО ПИТАННЯ ПРО ПОНЯТТЯ САМОРОБНОЇ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ.....	240
Мельник Р.В., Гамера В.А., Толочин Д.В. ЩОДО ПИТАННЯ ПРО АБІС «ТАИС» ЯК ДОПОМОГУ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ СУДОВО-БАЛІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ.....	243
Мельник Р.В., Гамера В.А., Толочин Д.В. ЩОДО НЕОБХІДНОСТІ РОЗРОБКИ ДОВІДНИКІВ ДЛЯ ВСТАНОВЛЕННЯ НАЙБІЛЬШ ПОШИРЕНИХ НОВИХ ЗРАЗКІВ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ.....	247
Мельник Р.В., Гамера В.А., Толочин Д.В. ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛІСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ САМОРОБНОЇ ТА ПЕРЕРОБЛЕНОЇ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ.....	249
Мельник Р.В., Гамера В.А., Толочин Д.В. КЛАСИФІКАЦІЯ ОБ'ЄКТІВ, ПЕРЕРОБЛЕНИХ У ВОГНЕПАЛЬНУ ЗБРОЮ.....	252
Туманянц А.Р., Говорун Д.М. ОКРЕМІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОВНОВАЖЕНЬ ПРОКУРОРА В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ.....	256
Федчишин А.А. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ЕКСПЕРТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В ТРЕТЕЙСЬКОМУ СУДОЧИНСТВІ.....	259
Яцкевич Д.В. ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ Й РОЗВИТКУ ДАКТИЛОСКОПІЇ У СВІТІ.....	262
РОЗДІЛ 10	
СУДОУСТРІЙ; ПРОКУРАТУРА ТА АДВОКАТУРА.....	266
Назаров І.В. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПОРЯДКУ ФОРМУВАННЯ КАДРІВ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ... 266	
РОЗДІЛ 11	
МІЖНАРОДНЕ ПРАВО.....	270
Ковальов А.В. ВПЛИВ МІЖНАРОДНИХ КОНВЕНЦІЙ ТА ПРАКТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ТА СВОБОД ЗАСУДЖЕНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ ТА КРАЇНАХ ЄС.....	270
Меронюк О.В. ПРАВА СЕКСУАЛЬНИХ МЕНШИН У КОНТЕКСТІ ПРИНЦИПУ ЗАБОРОНИ ДИСКРИМІНАЦІЇ.....	273
Фетисенко В.О. МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ З ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ ТА ОРГАНІЗАЦІЄЮ ПІВНІЧНОАТЛАНТИЧНОГО ДОГОВОРУ В НАУКОВО-ТЕХНІЧНІЙ СФЕРІ: ПРАВОВІ ПИТАННЯ.....	277
РОЗДІЛ 12	
ФІЛОСОФІЯ ПРАВА.....	281
Кравчук В.М. ПРАВОВИЙ ПРОСТІР ОСОБИ ТА ПРАВОВИЙ МЕНТАЛІТЕТ.....	281
РОЗДІЛ 13	
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ.....	284
Заборовський В.В., Булеца С.Б., Манзюк В.В. ІНДЕМНІТЕТ АДВОКАТА ЯК ОДНА З ОСНОВНИХ ГАРАНТІЙ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	284
Ільницький М.П. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАХИСТУ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ, ЩО МІСТЯТЬСЯ В ЕЛЕКТРОННИХ ОФІЦІЙНИХ РЕЄСТРАХ В УКРАЇНІ.....	289
Менджул М.В., Паніна Ю.С. ПОНЯТТЯ «ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНА ОСОБА»: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ТА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН.....	293
Панов А.В. ЕФЕКТИВНИЙ ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ УСТРІЙ УКРАЇНИ: ЗАКАРПАТСЬКА МОДЕЛЬ.....	298
Плиска В.В. ВІДМЕЖУВАННЯ ПОНЯТТЯ «НЕЗАКІНЧЕНИЙ ЗЛОЧИН» ВІД ІНШИХ СУМІЖНИХ ПОНЯТЬ.....	302
Церкуник Л.В. РОЛЬ ЗАСУДЖЕНИХ ЯК ЖЕРТВИ В УСТАНОВАХ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ.....	304
РЕЦЕНЗІЇ.....	308
Грובה В.П. РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ КАНДИДАТА ЮРИДИЧНИХ НАУК, ДОЦЕНТА Л.М. ДЕШКО «КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО НА ЗВЕРНЕННЯ ДО МІЖНАРОДНИХ СУДОВИХ УСТАНОВ ТА МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ».....	308
Прилипко С.М. РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ «СПІВВІДНОШЕННЯ НОРМ ТРУДОВОГО ТА АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА ПРИ РЕГУЛЮВАННІ ПРОХОДЖЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ В УКРАЇНІ», ПІДГОТОВЛЕНУ ДОЦЕНТОМ КАФЕДРИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ВНУТРІШНІХ СПРАВ, КАНДИДАТОМ ЮРИДИЧНИХ НАУК, ДОЦЕНТОМ ДРОЗДОМ ОЛЕКСІЄМ ЮРІЙОВИЧЕМ.....	309

ТЕОРЕТИЧНІ ТА НОРМАТИВНІ АСПЕКТИ РОЗРАХУНКУ ПРОЖИТКОВОГО МІНІМУМУ В УКРАЇНІ

THEORETICAL CALCULATION AND REGULATORY ASPECTS OF THE SUBSISTENCE MINIMUM IN UKRAINE

Трубіна М.В.,

*кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник
Науково-дослідного інституту фіскальної політики*

Ковтунович Н.Л.,

*науковий співробітник
Науково-дослідного інституту фіскальної політики*

У статті розглянуто законодавство України у сфері соціального захисту населення, яке регулює правові, економічні та організаційні основи формування рівня прожиткового мінімуму населення. Виявлено основні проблеми, пов'язані з граничним наповненням та порядком оновлення споживчого кошика. Розкрито питання формування сучасних соціальних стандартів та якісно нових підходів до встановлення соціальних стандартів та нормативів як базисних елементів соціальної політики держави.

Ключові слова: соціальний захист, соціальний стандарт, соціальні норми, прожитковий мінімум, споживчий кошик.

В статье рассмотрено законодательство Украины в сфере социальной защиты населения, которое регулирует правовые, экономические и организационные основы формирования уровня прожиточного минимума населения. Выявлены основные проблемы в наполнении и порядке обновления потребительской корзины. Обращено внимание на основные вопросы формирования современных социальных стандартов и качественно новых подходов к установлению социальных стандартов и нормативов в качестве базисных элементов социальной политики государства.

Ключевые слова: социальная защита, социальный стандарт, социальные нормы, прожиточный минимум, потребительская корзина.

In the article the legislation Ukraine in the sphere of social protection which regulates the legal, economic and organizational basis for the formation of sufficient subsistence level population. The basic problems in filling limit and procedure updates the consumer basket. The problem of the formation of modern social standards and qualitatively new approaches to social standards and norms as basic elements of social policy.

Key words: social security, social standards, social norms subsistence minimum consumer basket.

Постановка проблеми. Однією з найбільш гострих проблем, які існують на сьогодні в Україні, експерти називають падіння рівня життя і, як наслідок, поширення бідності. Поняття «прожитковий мінімум» і «межа бідності» стали досить живими соціально-економічними термінами.

Зобов'язання держави полягають у створенні умов для забезпечення рівного доступу до задоволення основних потреб громадян, підвищення рівня та якості життя населення, розвитку соціальної сфери та стабільних відносин у суспільстві. Прожитковий мінімум є інструментом регулювання соціального розвитку, соціальної підтримки та соціального захисту населення в умовах ринку. В Україні гостро стоїть питання відповідності набору та обсягу товарів мінімального споживчого кошика заробітній платі та медичним стандартам, і цілком закономірно виникають сумніви щодо адекватності набору товарів мінімального споживчого кошика.

Зважаючи на те, що у світі відбувається активне реформування систем соціального захисту, що супроводжується змінами в організації, формах, принципах та методах фінансування, надзвичайно актуальним є розгляд теоретичних і практичних аспектів застосування прожиткового мінімуму, зокрема методологічних проблем визначення його розміру в Україні.

Стан дослідження. В Україні значну увагу вчені приділяють висвітленню бідності, малозабезпеченості, механізму формування достатнього рівня прожиткового мінімуму. Серед науковців, у працях яких розглянуто згадані вище питання, варто відзначити Р. Анкера, Джоану А. Райні, Л. Сміта, М. Руженського, Л. Новосельську, А. Писаревську, М. Деліні, О. Пищуліну, Г. Щербату та інших. Проте, незважаючи на значне коло розглянутих ними теоретичних та практичних питань, актуально залиша-

ється проблема цілісного та комплексного дослідження теоретичних та практичних проблем використання прожиткового мінімуму в Україні.

Мета статті – розглянути законодавство України у сфері соціального захисту населення, яке регулює правові, економічні та організаційні основи формування рівня прожиткового мінімуму населення.

Виклад основного матеріалу. Розмір прожиткового мінімуму виступає критерієм нижньої межі необхідної фінансової забезпеченості населення, що визначає рівень забезпечення, достатній для функціонування організму людини, збереження її здоров'я, набір продуктів харчування, а також мінімальний набір непродовольчих товарів, послуг, необхідних для задоволення основних соціальних і культурних потреб особистості. Саме про це йдеться в Законі України «Про прожитковий мінімум» від 15.07.1999 р. № 966-XIV. Крім того, на основі прожиткового мінімуму формуються величини мінімальної зарплати, мінімальної пенсії за віком, стипендій, встановлюються розміри допомоги по безробіттю, допомоги сім'ям з дітьми та інших соціальних виплат.

О. Пищуліна розглядає показник прожиткового мінімуму як основний норматив, що характеризує рівень життя населення, та визначає більшість показників соціального блоку бюджету, аналізує суперечливість розрахунків прожиткового мінімуму та відсутність у його складі ряду сучасних життєво необхідних витрат. Учений наголошує на потребі в зміні методології встановлення прожиткового мінімуму, упровадженні механізму прозорості розрахунків та необхідності їх оприлюднення [1].

Обсяг прожиткового мінімуму містить два елементи: фізіологічний та соціальний. Фізіологічний мінімум – це вартісне вираження матеріальних цінностей, необхідних для існування людини. У світовій практиці він становить

85–87% загального прожиткового мінімуму, решта припадає на соціальну частину, ряд духовних цінностей мінімально прийнятної рівня життя. Розраховується прожитковий мінімум відповідно до Методики визначення прожиткового мінімуму на одну особу та для осіб, які належать до основних соціальних і демографічних груп населення, затвердженої спільним наказом Мінпраці, Мінекономіки, Держкомстату від 17.05.2000 р. № 109/95/157, виходячи із середніх цін за відповідний місяць з урахуванням прогнозних індексів споживчих цін та наборів продуктів харчування, мінімальних наборів непродовольчих товарів та послуг, затверджених Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження наборів продуктів харчування, наборів непродовольчих товарів та наборів послуг для основних соціальних і демографічних груп» від 14.04.2000 р. № 656. Згідно із Законом України «Про прожитковий мінімум» від 15.07.1999 р. № 966-XIV набори продуктів харчування, непродовольчих товарів та послуг для основних соціальних і демографічних груп населення мають переглядатися не менше одного разу на п'ять років.

На сьогодні в Україні існує ряд питань, які стосуються методології визначення прожиткового мінімуму та потребують термінового вирішення. На думку О. Бакова, основні з них такі.

1. В Україні прожитковий мінімум орієнтується на мінімально допустимі розміри споживання найбільш незахищених верств населення, не забезпечує нормального відтворення робочої сили і залишається суто розрахунковим показником. Інфляційні процеси в країні викликають досить швидкі зміни цін на споживчі товари та послуги, що не дозволяє використовувати останні для оцінки якості нормативних розрахунків, а також штучно занижують реальну вартість прожиткового мінімуму на середнь- та довгостроковий період.

2. Сума податків не входить до прожиткового мінімуму. Так, згідно із законодавством мінімальна заробітна плата не повинна бути меншою за прожитковий мінімум. Проте сума, яка стягується з особи у вигляді податків, не входить до прожиткового мінімуму, тоді як у багатьох країнах ця величина враховується. Таким чином, на практиці доходи особи є нижчими за законодавчо закріплені норми.

3. Не враховуються регіональні відмінності соціально-економічного розвитку під час розрахунку загального показника прожиткового мінімуму на одну особу залежно від основних соціальних і демографічних груп населення в Україні, цін на продовольчі та непродовольчі товари.

4. На сьогодні фактично існує два кошики: офіційний, на основі якого ведуться розрахунки, пов'язані із соціальними стандартами, відбуваються перерахунки соціальних виплат; інший відображає реальний споживчий мінімум, але не враховується під час визначення соціальних нормативів. Невідповідність набору товарів мінімального споживчого кошика підсилена внаслідок неврахування ряду товарів, необхідних для мінімального споживання працездатних осіб. Це зумовлено, насамперед, невідповідністю складу мінімального споживчого кошика вимогам медичних стандартів [2].

Найбільший вплив на вартість споживчого кошика має подорожчання продуктів харчування. У споживчому кошику на продукти харчування припадає близько 60%. Вагомою складовою для нормальної життєдіяльності людини є не лише енергетична цінність продуктового кошика, а також склад непродовольчих товарів. На окрему увагу заслуговує частина Постанови № 656, де зафіксований набір одягу та терміни служби різних предметів гардероба. Проте цей перелік містить невелику культурну програму: 12 разів на рік можна відвідати театр або кінотеатр.

Український споживчий кошик не враховує сучасних потреб людини, пов'язаних із технологічними, інтелектуальними, інформаційними змінами в сучасному суспільстві, відсутні витрати на медицину (а вони можуть

становити до 50–60% усіх витрат). Крім того, величина прожиткового мінімуму не враховує ряд життєво необхідних витрат: на будівництво чи купівлю житла або його наймання, оренду, освіту; не прописані витрати на освіту після школи, оздоровлення, утримання дітей у дошкільних навчальних закладах тощо.

Норми та нормативи тих товарів і послуг, які все-таки входять до споживчого кошика, не відповідають сучасним реаліям та не можуть забезпечити навіть мінімальний рівень життя людини, не говорячи вже про її повноцінний розвиток. Ігнорування цих витрат у прожитковому мінімумі не відповідає принципам його формування, закріпленим у Законі України «Про прожитковий мінімум» від 15.07.1999 р. № 966-XIV, а також міжнародним стандартам, визначеним Європейською соціальною хартією та конвенціями МОП.

Вітчизняний мінімальний споживчий кошик сьогодні далеко від реалій споживання не тільки структурно, але і за вартісною оцінкою. Прожитковий мінімум буде свідчити про потенційне підвищення рівня соціальної забезпеченості, якщо темпи його зростання перевищуватимуть зростання індексу споживчих цін.

У 2015 році прожитковий мінімум визначений у розмірі для працездатних осіб – 1 378 грн., дітей віком до 6 років – 1 167 грн., дітей віком від 6 до 18 років – 1 455 грн., осіб, які втратили працездатність, – 1 074 грн. Також держава встановила допустимий розмір мінімальної зарплати за 1 годину на рівні 8,29 грн, за місяць – 1 378 грн. У даному випадку законодавець чітко дотримався ст. 9 Закону України «Про оплату праці» від 24.03.1995 р. № 108/95-ВР, яким передбачено, що мінімальна заробітна плата встановлюється в розмірі, не нижчому від розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб. Наприклад, у законодавстві Словаччини чітко визначено, що розмір мінімальної заробітної плати має постійно випереджати величину прожиткового мінімуму.

За даними профспілки працівників України розмір мінімальної заробітної плати на 2015 рік, з урахуванням прогнозних індексів споживчих цін, середньозваженого розміру прожиткового мінімуму для працездатної особи в 2015 році має становити 1 691,05 грн. Мінімальні витрати працівника на утримання дітей у 2015 році – 731,08 грн., у сумі прожитковий мінімум повинен становити 2 422,13 грн., а отже, і мінімальна заробітна плата має бути не нижче цього показника.

Тільки у 2005–2006 рр. темп зростання прожиткового мінімуму був вищий за індекс споживчих цін. Деякою мірою цей висновок є умовним, оскільки склад мінімального споживчого кошика та набору товарів і послуг, які враховуються під час розрахунку індексу споживчих цін, не є порівняними. Але загальна тенденція відставання прожиткового мінімуму від реальних цін є безсумнівною [3].

Пріоритетом серед напрямів вдосконалення соціальної політики України нині є поступове наближення соціальних стандартів до європейських показників, які гарантують громадянам достатній рівень життя. Це одна з необхідних умов наближення нашої країни до європейської спільноти.

У країнах Європейського Союзу прожитковий мінімум, або поріг бідності, формується на основі оцінки того, на що і скільки витратив коштів середньостатистичний споживач. Так, за тим, щоб перелік товарів і послуг у споживчому кошику Німеччини відображав сучасні тенденції та розвиток технологій, а також регулярно оновлювався, стежить Федеральне статистичне відомство, яке кожні п'ять років у межах статистичного дослідження опитує 60 000 різних соціальних груп. Споживчий кошик німця містить 750 товарів і послуг, зокрема плату за квартиру і телекомунікаційні послуги, комп'ютерну та цифрову техніку, прилад для вимірювання кров'яного тиску, послуги соляріїв і фітнес-клубів, доставку продуктів харчування

додому, вартість амбулаторного догляду за хворими, утримання будинків престарілих та інвалідів.

В Італії, крім таких продуктів, як солодощі і дріжджі для приготування піци, у споживчий кошик входять також флеш-карти, тарифи на засоби комунікації та витрати на харчування в установах громадського харчування. Французи заклали у свій споживчий кошик кошти на няню для дитини, оренду автомобілів, проїзд у таксі та корм для домашніх тварин.

Підхід до формування споживчого кошика в Україні та західних країнах кардинально відрізняється. Експерти соціальної сфери в тому, що в Україні застосовується неадекватна методика розрахунку індексу інфляції та споживчого кошика. Зокрема, на думку директора економічних програм Центру Разумкова Василя Юрчишина, споживчий кошик, на підставі якого здійснюються розрахунки, не є достатнім і фактично розрахований на фізіологічне виживання людей, не більше того.

Нова вартість споживчого кошика має бути встановлена до початку розгляду проекту державного бюджету на наступний рік, оскільки розмір прожиткового мінімуму теоретично формує уявлення про рівень життя народу.

Суттєве значення також має й недосконалість чинних норм у сфері соціального забезпечення та порушення законодавчих актів самими суб'єктами нормотворчості. Варто погодитися з позицією А.В. Більбот про безсистемність та хаотичність у формуванні масиву нормативно-правових актів у сфері соціального захисту. Ще однією проблемою, про яку зазначає автор, є відсутність єдиної термінології в нормативно-правових актах у сфері соціального захисту [4].

Негативною вітчизняною практикою у сфері соціального забезпечення є наявність подвійних соціальних стандартів. Основне правове підґрунтя закладають норми Закону України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії» від 05.10.2000 р. № 2017-III, з його ухваленням прожитковий мінімум став базовим соціальним стандартом, основою всієї системи державних соціальних зобов'язань. Відповідно до згаданого Закону соціальні стандарти – це соціальні норми та нормативи, що характеризуються як показники необхідного споживання продуктів харчування, непродовольчих товарів, послуг та забезпечення освітніми, медичними, житлово-комунальними, соціально-культурними послугами.

На думку М. Сокол, існують певні неузгодженості між поняттями «соціальні норми» та «прожитковий мінімум». Оскільки прожитковий мінімум є базовим соціальним стандартом, то він і охоплює комплекс соціальних норм та нормативів. Суперечності полягають у тому, що норми та нормативи характеризують показники необхідного споживання, а прожитковий мінімум – достатнього споживання. Змістове навантаження понять «достатній» та «необхідний», на переконання вченого, є різним: слово «достатній» означає належний, заможний, а «необхідний» трактується як те, без чого неможливо обійтися, вкрай потрібний. Тому важко собі уявити, як необхідний показник споживання забезпечить нормальне функціонування організму людини та задовольнить її основні соціальні та культурні потреби [5].

Незважаючи на всю свою значимість, прожитковий мінімум не є єдиним державним соціальним стандартом в Україні. Крім нього, широко застосовується інший вагомий показник – рівень забезпечення прожиткового мінімуму (гарантований мінімум), який щорічно закріплюється в законі про державний бюджет та береться до уваги під час призначення державних соціальних допомог у відсотковому відношенні до прожиткового мінімуму для основних соціальних і демографічних груп населення.

Наступним терміном, близьким за значенням до прожиткового мінімуму, є «межа малозабезпеченості». Відповідно до Закону України «Про межу малозабезпеченості» від 04.10.1994 р. № 190/94-ВР він визначений як величи-

на середньодушового сукупного доходу, що забезпечує непрацездатному громадянину споживання товарів і послуг на мінімальному рівні, встановленому законодавством. Це визначення фактично втратило свій сенс, оскільки мінімальне споживання товарів та послуг умовно сягнуло позначки достатнього споживання, про що свідчить ст. 1 Закону України «Про прожитковий мінімум».

Крім того, межа бідності, крім визначення показників економічного розвитку держави, не забезпечує надання особам, які перебувають за межею бідності, жодних переваг чи гарантій в отриманні ними соціальної допомоги, тому виникає питання про доцільність застосування цього терміну [5]. Так, центральними органами виконавчої влади був виданий наказ «Про затвердження Методики комплексної оцінки бідності» від 08.10.2012 р. № 629/1105/1059/408/612. Згідно з п. 1.3 даної Методики для оцінки бідності застосовуються такі критерії:

- межа бідності, визначена за відносним критерієм 75% медіанного рівня середньодушових еквівалентних сукупних витрат;

- межа крайньої бідності, встановлена за відносним критерієм 60% медіанного рівня середньодушових еквівалентних сукупних витрат та адаптована до критерію Європейського Союзу;

- межа абсолютної бідності, визначена за критерієм прожиткового мінімуму;

- межа абсолютної бідності, встановлена за критерієм вартості добового споживання на рівні 5 доларів США відповідно до паритету купівельної спроможності (гривневий еквівалент 5 доларів США за паритетом купівельної спроможності розраховується Світовим банком) з метою порівняння її з міжнародними показниками.

Згідно з даними нещодавнього дослідження рівня життя українців, який проводили експерти ООН, близько 80% наших громадян живуть за межею бідності. Тобто витрачають до 5 \$ на день (за нинішнім курсом це близько 130 грн). Відповідно, згідно з мінімальною зарплатою (цей показник із травня 2016 року становитиме 1450 грн) на добу навіть українець, що працює, може дозволити собі витратити не більше 48 гривень (1,8 \$).

Окремі науковці [6; 7] пропонують ввести в законодавчу практику терміни «мінімальний споживчий бюджет» та «максимальні раціональні і мінімальні норми та нормативи», оскільки вважають, що прожитковий мінімум не є соціальним стандартом.

Не варто залишати поза увагою той факт, що на сьогодні не дотримуються вимоги статті 5 Закону України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії», якою передбачено, що державні соціальні стандарти та нормативи формуються, встановлюються й затверджуються за участю та погодженням з іншими сторонами соціального діалогу. Так, прожитковий мінімум повинен встановлюватися Кабінетом Міністрів України після проведення науково-громадської експертизи сформованих наборів продуктів харчування, непродовольчих товарів і послуг. Необхідно також зазначити, що не виконана в повному обсязі норма Прикінцевих положень Закону України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії» щодо затвердження Урядом країни Державного класифікатора соціальних стандартів та нормативів [8].

Дотепер Кабінетом Міністрів України не ухвалено рішення щодо Порядку розроблення та затвердження мінімальних державних стандартів якості соціальних послуг, розроблених на виконання норм законів України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії», «Про соціальні послуги», а також Методичних рекомендацій з розроблення та затвердження стандартів надання соціальних послуг.

Висновки. За таких умов важливим кроком у реалізації бюджетної політики держави повинне стати встановлення

державних мінімальних стандартів, які мають визначати той рівень, нижче якого показники обсягу та якості соціальних послуг і гарантій, що надаються населенню державою, не повинні опускатися. Якісна система соціальних стандартів, зокрема прожиткового мінімуму як основи для визначення

мінімальної заробітної плати та надання соціальних допомог, буде можливою в разі чіткого визначення та співвідношення понятійно-категоріального апарату і науково-методичних обґрунтованих підходів до розрахунків споживчого кошика прожиткового мінімуму та інших соціальних гарантій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Пищуліна О. Щодо зміни підходів до формування соціальних стандартів в Україні / О. Пищуліна [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/Monitor/Desember/13.htm>.
2. Боков О. Вдосконалення методології визначення прожиткового мінімуму в контексті досвіду країн Європейського Союзу / О. Боков // Україна : аспекти праці. – 2013. – № 1.
3. Бурлуцький С.В. Основні напрями вдосконалення законодавства України у сфері соціального захисту населення / С.В. Бурлуцький // Економіка та право. – 2009. – № 2. – С. 67–73.
4. Ботьбот А.В. Конституційно-правові засади соціального захисту в Україні та проблеми їх реалізації / А.В. Ботьбот // Актуальні проблеми держави і права. – 2010. – № 52. – С. 105–111.
5. Сокол М.В. Прожитковий мінімум та його значення у формуванні якісної системи соціальних стандартів / М.В. Сокол // Форум права. – 2012. – № 4. – С. 841–846.
6. Кожевников Д.Е. Государственная социальная помощь малоимущим гражданам правовые вопросы : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.05 / Д.Е. Кожевников. – Екатеринбург, 2010. – 26 с.
7. Бондарева Э.С. Социальные стандарты по трудовому праву и праву социального обеспечения : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.05 / Э.С. Бондарева. – М., 2008. – 26 с.
8. Фесенко А.М. Дієвість системи соціальних гарантій в Україні : критичний аналіз / А.М. Фесенко, Б.Б. Бондарець // Наукові праці. Соціологія. – 2012. – № 172. – Т. 184. – С. 106–109.